

Spoorboekje Wijkuitvoeringsplannen Lelystad Oost

5 maart 2021

Jeske Zonneveld, Lisa van Welie en Nadine Troost

Inhoudsopgave

Introductie	3
1. Randvoorwaarden en spelregels	5
2. Basiselementen Wijkuitvoeringsplan	8
3. Koppelkansen	18
4. Aan de slag!	26

Bijlagen

Op weg naar 2050

De stappen die we morgen zetten hebben effect op de duurzame wereld in 2050. En, hoewel die duurzame stip op de horizon ver weg lijkt, kunnen we in 2021 de stappen zetten waarmee we 2050-ready zijn. Door nu de goede dingen te doen, voorkomen we dat we niet over 10 jaar op achterstand staan. Maar #HOEDAN!?

Lelystad staat aan de vooravond van een belangrijke keuze die in ieder geval de fysieke toekomst en de woonbeleving van Lelystad gaat bepalen:

“Hoe kunnen we stappen zetten richting het behalen van energiedoelstellingen, waarbij op korte termijn CO₂-resultaat geboekt kan worden, en tegelijkertijd integrale en slimme koppelingen maken met óók belangrijke sociale, fysieke, en ecologische opgaven in de wijken, en daarmee op de lange termijn op leefbaarheid impact realiseren?”

Dit document maakt de lezer wegwijs in het proces van Wijkuitvoeringsplannen om de energietransitie vorm te geven. Het behandelt de spanning tussen een snelle, maar smalle focus op CO₂-reductie en een veelomvattende, brede focus op leefbaarheid. Waar dit document zich in onderscheidt, is de aandacht op het concretiseren en waarderen van koppelkansen, om daarmee een brug te slaan tussen de bredere opgaven in Lelystad en de energietransitie. Naast informatie bevat dit document werkbladen, om **niet alleen te weten, maar vooral te doen**. Het gaat daarmee verder dan de constatering dat koppeling van opgaven belangrijk is en richt zich voornamelijk op hoe dat koppelen in de praktijk te brengen is. Daarnaast kan dit document gebruikt worden bij gesprekken en samenwerking met professionele stakeholders met kennis van en betrokkenheid bij de energietransitie.

Leeswijzer

In essentie is dit document te gebruiken als een spoorboekje: de mogelijke trajecten en tussengelegen stations zijn aangegeven, evenals storingsen en vertrektijden, maar de keuze voor een eindbestemming en de daadwerkelijke route daarnaartoe is aan de reiziger (lees: gemeente Lelystad) zelf om te maken. Om de reiziger te begeleiden in die keuze, biedt dit Spoorboekje een introductie van de opgave, schetst het de kaders waarbinnen gereisd kan worden, en geeft het aan welke minimale stappen genomen moeten worden. Volgens wordt middels werkbladen de reis richting eindbestemming nader ingekleurd.

Dit Spoorboekje is tot stand gekomen in opdracht van en in samenwerking met de afdeling Energie van gemeente Lelystad. Vanuit het gegeven dat er sowieso “iets moet gebeuren met energie”, is in dit Spoorboekje de verduurzaming van de energievoorziening van een wijk het hoofdspoor, waarbij we op zoek gaan naar passende tussengelegen stations en koppeling met andere opgaven voor een meer integrale reis. Het kan overigens zijn dat in andere wijken, of op een later moment, een andere opgave het centrale spoor is. We kiezen voor Lelystad Oost omdat daar, naast de aangewezen verkenning door de raad, een veelheid aan opgaven en kansen liggen. Al met al is Oost een stadsdeel waar fysieke en sociale aandacht nodig is. Er zijn 5 werksessies gehouden, in kleiner en groter comité. We zijn gestart met de ambities onbegrensd verkennen, om vervolgens deze te verfijnen met geldende beperkingen. Parallel aan dit traject is een afstudeeronderzoek uitgevoerd over *'Koppelkansen in de transitie naar aardgasvrije wijken - Een onderzoek naar hoe gemeenteamttenaren omgaan met mogelijke koppelkansen, en de relatie tussen toepassing van koppelkansen en place attachment*.¹ Lelystad heeft als praktijkcasus gefungeerd. Interviews voor dit onderzoek met diverse ambtenaren hebben ook bijgedragen aan de werksessies.

Voor een optimaal reisgenot werk je dit Spoorboekje van voor naar achteren door. Met meer ervaring kun je na verloop van tijd selectief onderdelen uitkiezen om te gebruiken of verder in te verdiepen.

¹ Onderzoek uitgevoerd door Fenna Westveer. Verwachte beoordeling door beoordelingscommissie TU Delft en Universiteit Leiden begin Q2 2021. Uiteraard wordt het onderzoek nagezonden.

Klimaattafels, tekentafels en keukentafels

Vanuit het Rijk zijn, op basis van het Klimaatakkoord, doelstellingen geformuleerd voor de energietransitie in Nederland. Voor de verduurzaming van de industrie, mobiliteit, elektriciteit, landbouw & landgebruik, en de gebouwde omgeving. Voor de gebouwde omgeving geldt de doelstelling dat het energiegebruik in 2050 CO₂-neutraal moet zijn. Deze opgave gaat grotendeels over het isoleren van woningen en het vervangen van aardgas door duurzame energie. De regie voor deze transitie ligt bij gemeenten. Gemeente Lelystad tekent (in samenwerking met nader te bepalen stakeholders) uit welke wijk in 2050 met welk duurzaam alternatief verwarmd wordt, dit wordt vastgelegd in de Transitievisie Warmte. Vervolgens wordt bepaald wanneer een bepaalde wijk met die wijktransitie start en hoe dat gedaan wordt. Uiteraard staat noch de tijd noch de transitie stil in de wijken die 'nog niet aan de beurt zijn'. In een Wijkuitvoeringsplan (WUP) wordt uitgewerkt hoe de wijktransitie naar duurzame verwarming verloopt en wat de definitieve vervanger van aardgas wordt. Dit gebeurt ook aan de keukentafels in de wijk; bewoners hebben (grote) invloed op het te ontwerpen plan.

In een wijk spelen meerdere opgaven en ambities, de vraag hierbij is '*Hoe maken we in wijkuitvoeringsplannen de koppeling tussen sociale emancipatie en fysieke transformatie?*' De achterliggende gedachte is dat áls je aan de slag gaat in een wijk, je het liefst alle inzet en aandacht in één keer goed benut. Vanuit die bredere benadering gaat de transitie over het integraal toekomstbestendig maken van de leefomgeving. Daar vallen dus ook circulaire economie, werkgelegenheid, gezondheid, biodiversiteit, klimaatadaptatie en mobiliteit onder. Naast het efficiënt inzetten in de wijk heeft het koppelen van opgaven nog een groot voordeel – een brede wijktransitie kan, in de regel, leiden tot meer draagvlak, steun en enthousiasme.

Aanpalende opgaven Lelystad

Naast de regierol in de transitie van de gebouwde omgeving heeft gemeente Lelystad andere doelstellingen die een regierol van haar vragen. Bijvoorbeeld het integrale project Lelystad Next Level. Ook is o.a. uitgesproken dat Lelystad inzet op o.a. talentontwikkeling, profilering als hoofdstad van de nieuwe natuur, variatie in woonmilieus, en buurtvernieuwing. Zoomen we vervolgens specifiek in op Lelystad Oost, dan hebben we te maken met complexe opgaven voor wonen (o.a. verslechterde fysieke uitstraling, onvoldoende diversiteit in woonaanbod en (on)mogelijkheid voor wooncarrière), inkomen en arbeidsparticipatie (o.a. langdurige bijstand), en relatief veel (zeer) kwetsbare gezinnen (o.a. lager opgeleid, GGZ problematiek, langdurige armoede).

Om de vraag te beantwoorden welke opgaven wel en welke opgaven geen onderdeel worden van een Wijkuitvoeringsplan voor de verduurzaming van de energievoorziening richt dit Spoorboekje zich op Lelystad Oost, wijken waar zowel de fysieke als sociale opgaven urgent zijn.

Hoofdstuk 1

Randvoorwaarden en spelregels

Dé oplossing voor de transitie in de gebouwde omgeving bestaat niet: er is niet één vervanger van aardgas of één manier om een woning te (ver)bouwen. Ook zijn deze oplossingen nog in ontwikkeling. De transitie is dus nog niet voorgeschreven en kan nog met de nodige creativiteit en flexibiliteit aangeaan worden.

Dit creatieve en flexibele speelveld is echter niet oneindig; het wordt begrensd door randvoorwaarden voor het opstellen en uitvoeren van de transitie. Zo zijn er randvoorwaarden waar een gemeente verplicht aan moet voldoen, zoals een participatietraject starten in wijken waar het aardgas vervangen wordt. En er zijn randvoorwaarden die bepalen wat een gemeente niet mag doen, zoals het verplichten van bewoners om te investeren in hun woning. Deze voorwaarden, landelijk of zelfs Europees, komen samen met de zelf vastgestelde spelregels van de gemeente. Naast de gemeente hebben ook haar stakeholders zich te houden aan randvoorwaarden waarbinnen zij hun doelen en ambities moeten bereiken. Denk bijvoorbeeld aan de netbeheerder die verantwoordelijk is voor het verzwaren van het netwerk en inzet op verduurzaming van de energievoorziening, aan corporaties die beschikbare betaalbare woningen moet aanbieden, maar ook duurzame woningen. Zie deze randvoorwaarden als de kaders van je speelveld, die helder aangeven binnen welke ruimte je vrij kan bewegen.

Zie ter inspiratie het principe van 'De donuteconomie', ontwikkeld door Kate Raworth. Dit model laat de speelruimte van een duurzame economie zien. Er geldt een sociale ondergrens als voorwaarde, waar je niet onder mag duiken, en een ecologisch plafond als bovengrens waar je niet doorheen mag schieten. Dat principe is de kern van alle gestelde kaders voor de transitie in de gebouwde omgeving. Denk bijvoorbeeld aan betaalbaarheid (sociale ondergrens), biodiversiteit (ecologisch plafond), gezonde woningen (sociale ondergrens), of CO₂-reductie (ecologisch plafond).

Landelijke kaders

De transitie naar aardgasvrij vraagt om een grote investering van Nederland in een duurzame toekomst. Hierbij geldt de randvoorwaarde dat het **betaalbaar** moet zijn voor de bewoner om de overstap te maken. Het streven is om de verduurzaming van de woning te betalen uit de opbrengst van een lage energierekening; **besparen** is de belangrijkste opgave. Dit levert meteen spanning op, want dit is nu (nog) niet mogelijk voor alle woningen. Inzetten op innovatie, ervaring opdoen, efficiëntie, subsidies, schaalvoordelen en slimme bundeling is daarom noodzakelijk om binnen deze randvoorwaarde te transitie vorm te geven.

Daarnaast geldt de randvoorwaarde dat de nieuwe energie **duurzaam** is en daarmee niet langer fossiel. De diversiteit aan duurzame energiebronnen is groot en de keuze voor een bepaalde bron vraagt een afweging tussen betaalbaarheid, haalbaarheid, betrouwbaarheid én duurzaamheid.

Overstappen naar een duurzame woning is een **vrijwillige keuze**. Bewoners mogen zelf beslissen over de verwarming van hun huis en, tenzij ze nieuwbouw bewonen, dat mag nog steeds aardgas zijn. Vanwege het vrijwillige karakter moet het aanbod daarom aantrekkelijk zijn. En niet iedere bewoner heeft dezelfde wensen voor een aanbod. Landelijk wordt verkend wanneer doorzettingsmacht van de overheid gerechtvaardigd is. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de situatie dat een heel aardgasnet in een wijk vervangen moet worden omdat 1% van de bewoners niet wil overstappen op het aangeboden alternatief. Dit zijn echter situaties die zeer onwenselijk zijn, maar wel belangrijk om over na te denken.

Landelijke kaders voor andere opgaven

Niet alleen de warmtetransitie is een grote opgave. Nederland is in 2050 namelijk ook een circulaire economie, waar de biodiversiteit hersteld is, waar mobiliteit duurzaam is ingericht en bereikbaarheid naar een volgende fase is gebracht, waar natuurherstel na stikstofuitstoot plaats heeft gevonden, waar de landbouw in harmonie met de natuur is, waar genoeg betaalbare woningen zijn voor alle Nederlanders, en waar de gevolgen van klimaatverandering dusdanig beheerst zijn (en te beheersen zijn) dat we nog prettig in ons mooie Nederland kunnen wonen. Al deze opgaven hebben in grote of kleine mate effect op de transitie van de gebouwde omgeving. Denk bijvoorbeeld aan het groeiende aanbod bio-based isolatiematerialen, groene daken in combinatie met zonnepanelen, stikstof opslaan in materialen verwerkt in gevels of regeneratieve nieuwbouw.

Omgevingswet

De Omgevingswet biedt de juridische randvoorwaarden waar de diverse opgaven in de fysieke leefomgeving, zoals hierboven geschetst, op een integrale manier ingekaderd worden. De integrale blik van de Omgevingswet sluit aan bij de complexiteit van de energietransitie, en verbindt ruimtelijke ordening met duurzaamheid.

De gemeenteraad is het bevoegd gezag voor het omgevingsplan, het plan dat de juridische regels bevat voor de uitvoering van de Wijkuitvoeringsplannen. Daarnaast is de rol van de gemeenteraad om te toetsen of participatie met belanghebbenden op een goede manier (volgens de afgesproken kaders) heeft plaatsgevonden. Naast regels biedt de Omgevingswet, vanwege haar integrale karakter, ook kansen. Kansen om de Omgevingswet te gebruiken en niet op landelijke wetgeving te hoeven wachten.

Gemeentelijke kaders

De gemeente legt zichzelf en haar bewoners spelregels op om de transitie binnen haar eigen lokale waarden en ambities vorm te geven. In de kadernota staan een aantal spelregels die van invloed zijn op de transitie in de wijken, zoals:

- De gemeente start in een faciliterende rol en biedt ruim baan aan participatie. Echter, als effect uitblijft bestaat de mogelijkheid/noodzaak over te stappen op een andere rol.
- In Lelystad Oost speelt de gemeente op andere opgaven een proactieve rol.
- De gemeente ondersteunt collectieve initiatieven uit wijken die na 2030 gepland staan. Bewoners kunnen dus zelf de transitie in gang zetten, ook als de gemeente daar nog geen stappen voor heeft genomen.
- De Integrale Gebiedsaanpak Lelystad Oost (IGLO) heeft hoge urgentie, niet zo zeer op energetisch gebied, wel op sociale en fysieke opgave in de wijken. In het bepalen van de Volgorde der Wijken wordt rekening gehouden met dit soort fysieke en sociale opgaven in de wijk.
- Bewoners hebben keuzevrijheid in de te kiezen techniek voor hun huis. Dit geldt vooral bij een collectieve oplossing. In een wijk met beoogde individuele oplossingen kan een bewoner niet anders dan daarvoor kiezen, een collectieve voorziening is er namelijk niet.
- In principe worden uitsluitend bewezen technieken ingezet, tenzij op projectniveau vrijwillig anders wordt gekozen. Deze keuze wordt gemaakt om te voorkomen dat wijken onvrijwillig in proeftuinen belanden.
- De gemeente exploiteert geen energieprojecten en is niet verantwoordelijk voor de uitvoering. Zij zoekt dus, samen met belanghebbenden, een (markt)partij om deze rol in te vullen.
- De keuze van een wijk voor een duurzaam energiesysteem zal op omliggende wijken een evenredig effect moeten hebben. Cherry picking wordt voorkomen.
- In het vormgeven van WUP's wordt uitgegaan van co-productie met bewoners.

'Plan uw reis kort voor vertrek'

Als reiziger met dit Spoorboekje in de hand is dit het moment om, voordat je verder reist, even pauze te nemen en te checken of afgesproken regels (vertrektijden) wel overeenkomen met de huidige situatie.

Zowel de landelijke kaders als de gemeentelijke spelregels zijn vastgesteld, maar nog niet volledig of uitontwikkeld. Waar sta je nu, wat zijn bijvoorbeeld de ontwikkelingen rondom de object gebonden financiering? Zijn er nieuwe (technische) innovaties voor de gebouwde omgeving die ondertussen bewezen zijn? En welke stappen worden genomen voor doorzettingsmacht van de gemeenteraad? Is er al ervaring opgedaan met de faciliterende rol van de gemeente, en wat is de ervaring?

Aanpassingen op eerder genoemde kaders en spelregels om rekening mee te houden:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hoofdstuk 2

Basiselementen

Wijkuitvoeringsplan

Hoe een wijk overstapt naar een duurzame energievoorziening wordt vastgelegd in een Wijkuitvoeringsplan (WUP). Dit is een detaillering van de Transitievisie Warmte (TVW) en geeft onderbouwd antwoord op de vraag 'Hoe komen we als wijk van een mogelijk alternatief voor duurzame verwarming naar een definitieve en gedragen oplossing die de hele wijk van duurzame energie voorziet?'. In dit hoofdstuk werken we de basiselementen van een WUP uit, in latere hoofdstukken wordt duidelijk hoe een bredere invulling dan aardgasvrij kan worden gegeven.

Het belangrijkste hierin is de gekozen definitieve warmteoplossing, die in een transparant participatieproces samen met de wijk wordt bepaald. Het effect op de wijk, zoals ondergrondse werkzaamheden, en op de woning, zoals isolatie, moet duidelijk worden omschreven. Naast de omschrijving WAT er gaat veranderen, beschrijft de WUP ook HOE dat gerealiseerd wordt, met een planning en einddatum wanneer het aardgas uit de wijk gaat. De WUP is hét moment waarop samenwerking en participatie met bewoners en professionele stakeholders het meest intensief is. In dit plan wordt gekozen voor een definitieve oplossing, daarop worden vergunningen gebaseerd en investeringen gedaan, door bewoners, de netbeheerder en warmtebedrijven. Dit plan wordt voorgelegd aan de gemeenteraad; deze stelt uiteindelijk de WUP vast.

In dit hoofdstuk worden de minimale elementen van een WUP in vier delen toegelicht:

- de wijkanalyse,
- de definitieve warmteoplossing,
- de uitvoeringsstrategie,
- het participatieproces.

Met een checklist wordt dit hoofdstuk afgesloten zodat je kunt nagaan of alle minimale elementen onderdeel zijn van de WUP. Daarnaast is er een template bijgeleverd voor het schrijven van de WUP. Dit template is een integratie van de minimale elementen en de verbinding met andere opgaven.

Basiselementen Wijkuitvoeringsplan

1. De wijkanalyse

Het eerste element in de WUP is een profielschets van de wijk. Hiermee wordt het beeld van de wijk neergezet: wie wonen er en hoe wonen ze er?

Dit start met het benoemen van de **grenzen van de** wijk. Een gemeente is vrij om zelf het schaalniveau te kiezen en een gebied te bestempelen als 'wijk'. Daarnaast is het belangrijk een beeld te schetsen van de **bewoners** en ondernemers in de wijk. Denk hierbij aan aantal bewoners, leeftijdsopbouw, inkomensniveau, samenstelling van de huishoudens, opleidingsniveau, politieke voorkeur, leefbaarheid, aanwezige bewonersinitiatieven en recente ervaringen in de wijk.

Geef vervolgens een beeld van het **eigenaarschap van de gebouwen**. Wie eigenaar is van de gebouwen is degene die beslist over de uiteindelijke overstap. Grote verhuurders als woningcorporaties, commerciële verhuurders van woningen, onderwijsinstellingen en winkels/bedrijven zijn belangrijke spelers. Vaak vertegenwoordigen zij een groot deel van de vraag. Vergeet hierbij vooral het eigen gemeentelijk vastgoed niet!

Naast een profielschets van de mensen is ook een schets van de **fysieke staat van de wijk** nodig. Zoals het aantal woningen en gebouwen, het type woningen (vrijstaand, galerijflats of seniorencomplex) met bijbehorende bouwperiode, huidige energieverbruik, bestemming van de utiliteiten, indien bekend de huidige staat (inclusief o.a. asbest- of funderingsproblemen) en de inrichting van de openbare ruimte (een veelgebruikt speeltuintje, park, grote stoepen en fietspaden of veel 50km wegverkeer). Ook toekomstige plannen in de openbare ruimte en/of nieuwbouw zijn belangrijk.

2. Definitieve warmteoplossing, deel I (techniek)

De onderbouwing van de **gekozen definitieve duurzame energievoorziening** die in de wijk het aardgas vervangt, en wanneer de laatste woning deze overstap gaat maken, staat hier centraal. Grofweg zijn er drie alternatieven mogelijk: 'volledig elektrisch, een warmtenet en duurzaam gas'. Daarvoor moeten ook aanpassingen aan de woningen worden gedaan, op het gebied van isolatie en installaties.

Dit gedeelte begint met een toelichting van het voorkeurssysteem, opgenomen in de Transitievisie Warmte, en waarom daar wel of niet voor is gekozen. Ook wordt toegelicht of er één oplossing voor alle woningen in de wijk is gekozen of diverse oplossingen voor diverse woningen, straten of utiliteiten. Van deze voorkeursoplossing wordt omschreven wat de duurzame bron is, waar deze zich bevindt en hoe die bron de wijk in komt. Daarnaast wordt omschreven wat aan de woningen moet gebeuren om te verwarmen en warm tapwater te krijgen. Het **isolatieniveau** dat nodig is en de uiteindelijke **warmtebehoefte** (kWh/m²/jaar), in lijn met de standaard- en streefwaarden. Ook de prestatie en kenmerken van de **installatie(s)** moeten beschreven worden, zodat eigenaren investeringen kunnen doen. Indien de energievoorziening een collectieve voorziening is, staat het vastgoedeigenaren vrij een individueel alternatief te kiezen, mits deze minstens zo duurzaam is als de collectieve warmtevoorziening.

Definitieve warmteoplossing, deel II (duurzaamheid)

Voor deze bron wordt ook de **duurzaamheid** beschreven. Als dit een warmtebron is die door een warmtebedrijf wordt ontsloten is het bedrijf verplicht (vanaf de nieuwe warmtewet) zich te houden aan een, in ontwikkeling zijnde, norm voor de maximale CO₂-uitstoot. Denk hierbij met name aan fossiel gestookte, maar mogelijk ook biomassa warmtenetten.

Basiselementen Wijkuitvoeringsplan

Definitieve warmteoplossing, deel III (kosten)

Vervolgens wordt de **betalbaarheid** onderbouwd; wat kost het de gemiddelde bewoner en welke nationale kosten worden gemaakt? Besef hierbij dat deze kostenberekeningen gaan over de **verwachte gemiddelde kosten**.¹ De uiteindelijke kosten voor individuele eigenaren wordt later duidelijk: de particulier die naast een inductieplaat wellicht ook een nieuwe keuken wil, voor de onderhandelingen met een warmtebedrijf door de woningcorporatie en gemeente, de kosten van een nieuw transformatorhuis in de wijk t.b.v. netverzwaring, of de prijs op de grondstoffen in de isolatiematerialen en de arbeidskosten. Belangrijk is te realiseren dat er niet alleen kosten worden gemaakt, maar ook **baten**. Dit geldt heel direct voor een warmteleverancier, die investeert en rendeert. Of een bewoner die kosten maakt, maar daarna een lagere energierekening heeft. Of de netbeheerder die afsluitkosten van aardgas ontvangt. Deze kosten en baten moeten beiden doorgerekend worden om een realistisch beeld van de betaalbaarheid te geven.

De doorrekening laat zien wat qua prijs/kwaliteit verhouding (voor de eindgebruik en nationale kosten) de meest gunstige optie is, of daarvoor gekozen is en zo nee, waarom niet. De totale én jaarlijkse kosten moeten volledig zijn. Denk aan eenmalige aansluitkosten, renovatie van de woning en rentelasten op de financiering. De kosten gaan over meer dan alleen de kosten voor de particuliere bewoner om de overstap te maken. Andere belangrijke eindgebruikers zijn de verhuurders, de huurders, netbeheerders, warmtebedrijven en de Rijksoverheid. Deze markt- en (semi)publieke partijen moeten ook investeringen maken. Het rijk stelt de zogeheten Leidraad ter beschikking om een eerste indicatie te geven van de laagste nationale kosten. Dit is een startpunt en zal contextafhankelijk worden aangescherpt.

Definitieve warmteoplossing, deel IV (betrouwbaarheid)

De **datum** waarop de hele wijk overgestapt is op de definitieve energievoorziening moet onderbouwd worden. Deze moet minstens 8 jaar van te voren bekend zijn, zodat de wijk voldoende tijd heeft om voor te bereiden, plannen te maken en deze uit te voeren. Dat betekent dat als de overstap op 31 december 2030 plaatsvindt, uiterlijk in 2022 een WUP vastgesteld moet worden door de raad.

Ook de **betrouwbaarheid** van de energievoorziening en levering wordt onderbouwd in de WUP. De betrouwbaarheid op korte termijn, kan het de piekvraag opvangen en zowel de zomer- en winterbehoefte vervullen? En op de lange termijn, blijft deze bron toegankelijk (bijvoorbeeld restwarmte van een industrie die verhuist, stopt of zelf verduurzaamt en daarvoor geen warmte over heeft)? Andere aandachtspunten gaan over de exploitant, blijft deze bestaan (bijvoorbeeld een bewonersinitiatief van enthousiaste pensionado's)? Blijft de gebiedsbestemming waar de bron zich bevindt daarvoor benut (of worden er bijvoorbeeld woningen gebouwd of natuurgebied aangelegd)?

Uitvoeringsplannen worden vergeleken en beoordeeld aan de hand van landelijke **kengetallen**, via PBL. Deze kengetallen stellen de landelijke overheid in staat om afwijkende of gedateerde aannames te signaleren. Denk aan definities voor woningequivalenten, rentevoet voor kostenberekeningen en energiekostprijzen.

¹ Om onrealistische gemiddelden te voorkomen kan je naast de gemiddelde kosten ook de modale kosten doorrekenen. Zo weet je wat de meeste eigenaren kwijt zijn.

Basiselementen Wijkuitvoeringsplan

3. Uitvoeringsstrategie

Bovenstaande elementen 'wijkenanalyse' en 'definitieve energievoorziening' beschrijven wat er gaat veranderen in de wijk; het element 'uitvoeringsstrategie' onderbouwt hoe dat gerealiseerd gaat worden.

In de uitvoeringsstrategie worden de geplande activiteiten toegelicht die moeten leiden tot een overstap op de duurzame energievoorziening door de hele wijk. Hiervoor is een **planning** voor wat er moet gebeuren, **wie dat doet en wanneer**. Ook worden hier **onderlinge afhankelijkheden** benoemd, zoals de afstemming van werken in de openbare ruimte en besluitvormingstrajecten, denk bijvoorbeeld aan RvC's van woningcorporaties, VvE's en vergunningen op gebied van flora- en fauna. Ook de **haalbaarheid** van de planning wordt onderbouwd, evenals bijbehorende **risico's** en de mitigerende maatregelen.

Ook wordt de **begroting** voor de uitvoering toegelicht. Dit is niet dezelfde doorrekening die gedaan wordt als voor de kosten voor de eindgebruikers, maar de kosten om te komen tot uitvoering. Denk aan proceskosten, in te zetten fte's, begeleiding van participatietrajecten, inzetten van communicatiemiddelen, etc. De begroting van de activiteiten en wie daarvoor de kosten maakt worden onderbouwd.

Hoofdstuk 4 gaat verder in op de uitvoeringsstrategie. Daar gaan we verder dan de minimale elementen en nemen we de lezer stap voor stap mee in hoe je in samenwerking vorm geeft aan een Wijkuitvoeringsplan.

4. Participatie

Een WUP wordt gemaakt in samenwerking met belanghebbenden. Dit zijn minimaal de vastgoedeigenaren, invloedrijke professionele stakeholders en bewoners. In Lelystad is in de kadernota gekozen voor co-productie met de wijk. Dat betekent dat samen met bewoners vorm gegeven wordt aan de plannen.

Er is tot op heden geen blauwdruk voor de juiste mate van participatie¹ aangezien je per keer te maken hebt met een specifieke context en het willen en kunnen van de betrokkenen. Participatie is en blijft maatwerk. En participatie is een proces, waarin gedurende de loop van de tijd bepaald wordt welke rollen en verantwoordelijkheden door welke partij op zich genomen worden. Een van de belangrijkste dingen die de gemeente kan doen bij het invullen van haar rol als "regisseur van de energietransitie" is het voeren van open dialoog met de mensen over wie het gaat. Een participatieproces dat in wederzijds overleg tot stand is gekomen heeft meer slagingskansen.

Voor de participatieaanpak hebben we daarom werkbladen uitgewerkt, om te komen tot een strategie voor het coproduceren met belanghebbenden. Over participatie valt veel te vertellen, maar het belangrijkste is om het te doen. Onderstaande slides nemen de lezer mee langs diverse tussenstations op weg naar een helder participatietraject.

¹ In opdracht van PAW onderzoekt en ontwikkelt het [OFL](#) in 2021 een praktisch toepasbaar instrument dat professionals moet helpen in de keuze welke participatievorm past in een specifieke situatie.

Aan de slag met participatie voor een Wijkuitvoeringsplan

Voor een passend participatieproces is het nodig om te weten waarover je als gemeente kan beslissen, en waarover je input moet ophalen in het participatieproces. De vraag daarbij luidt: *hoe breed of hoe smal zet je de participatie in?* Let op: **breed is niet beter dan smal, smal gaat niet sneller dan breed – wat passend is blijft afhankelijk van de opgave en de samenwerking.** In de kern gaat het om het herkennen van het belang van de ander en hoe deze wil en kan participeren. Je wilt alleen een participatieproces inrichten op die onderwerpen waar ook daadwerkelijk verandering van koers/plan nog open staat. Dat wat al bepaald is, vormt het startpunt, niet het discussiepunt.

Deze oefening start vanuit de gemeente, met in het achterhoofd dat participatie altijd een tweerichtingsverkeer is.

In de volgende werkbladen leiden we jou, de lezer, door de volgende stappen:

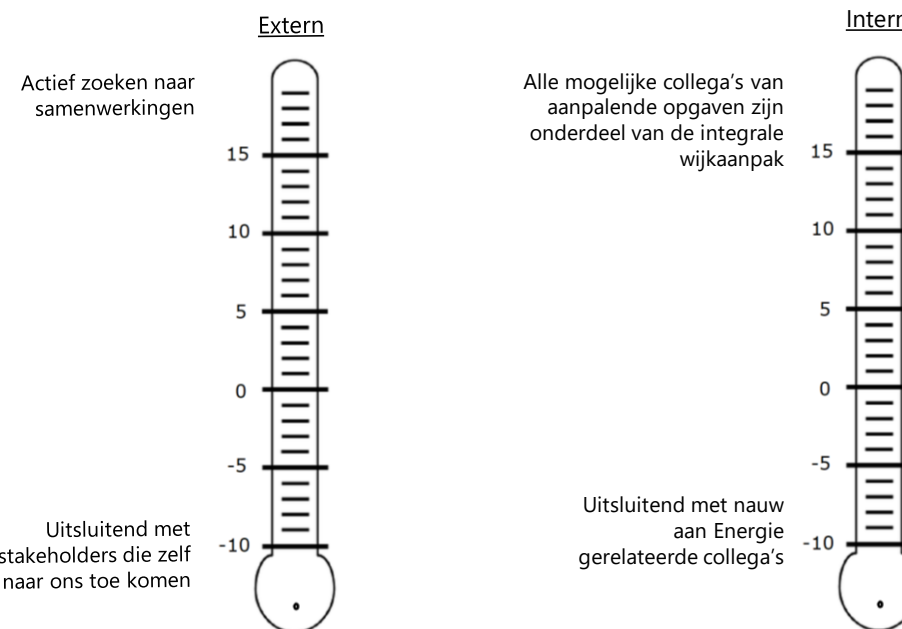
1. Verkenning van wat de gemeente wil en kan in deze wijk.
2. Verkenning van (belangrijke) stakeholders die van belang zijn in deze wijk.
3. Definieren van de (on)mogelijkheden voor betreffende stakeholders in de wijk.
4. Concretiseren en aangaan van commitment in de samenwerking binnen deze wijk.

Aan de projectleider en/of procesbegeleider de keuze om meer of minder nadruk te leggen op elk van de volgende fasen. Kom na het doorlopen van de vier stappen terug naar deze slide, en vul de rechterzijde van deze slide in als vastlegging voor later.

Over welke wijk gaat het?

Participatie in het kort

Geef in de onderstaande thermometers aan waar je je voor de gekozen wijk bevindt op het spectrum van smalle of brede participatie. De scores op de thermometer zijn geen waardering, enkel de oplossingsruimte tussen twee extremen.

Motiveer kort de keuzes voor breed of smal inzetten van participatie:

.....

.....

1

Stap 1 - Startpunt bepalen: wat wil & kan de gemeente in deze wijk doen?

Wie: projectinitiator + projectleider WUP
Wanneer: bij start van het project
Tijd: 2 uur

Instructies

Om inzicht te krijgen in wat gemeente Lelystad wil en kan in de gekozen wijk (zie vorige slide) zijn de rechts aangegeven vragen van toegevoegde waarde. Dit is een eerste verkenning, op niet alle vragen is meteen een antwoord.

Leg de antwoorden op een manier vast die voor jou/jullie werkt. Denk daarbij aan het gebruik van afbeeldingen of impressieplaatjes, links naar betreffende beleidsstukken, en geschreven woord of kernwoorden.

Focus op wat je nu al weet, en vraag vooral ook andere collega's om input op de vragen (ook uit andere beleidsdomeinen).

Ga na de initiële beantwoording door naar stap 2. Keer zo mogelijk later terug om nieuwe aanscherpingen vast te leggen.

Beantwoord de volgende vragen:

1. Welke toekomst zien we voor ons in [naam wijk]? Wat willen we wanneer bereiken en waarom?

.....

.....

.....

2. Wat is vanuit andere gemeentelijke disciplines belangrijk in [naam wijk]?

.....

.....

.....

- a. Welke gedeelde ambitie is er voor [naam wijk]?
- b. Waarin zit de overlap?
- c. Waarin zitten de (grootste) verschillen?

3. Waar gaat de gemeente wel over? En waarover niet? Met andere woorden: wat kan de gemeente concreet doen/invloed op uit oefenen en wat ligt eigenlijk buiten de gemeentelijke invloedssfeer?

.....

.....

.....

- a. Wie gaan daar dan over?
- b. Hoe kunnen we met hen in contact komen?

TIP: bevraag hiervoor collega's van andere domeinen over hun opgaven en doelstellingen in deze wijk

2

Stap 2 - Stakeholders verkennen: wie zijn nog meer betrokken?

Wie: projectinitiator + projectleider WUP

Wanneer: na stap 1

Tijd: 2 uur

Instructies

Behalve de gemeente, zijn er natuurlijk ook andere spelers betrokken in de wijk. De volgende vragen helpen om het bredere stakeholderveld inzichtelijk te maken.

Gemeente Lelystad maakt onderscheid tussen professionele partners en bewoners.

Let op: om te voorkomen dat later in het proces een belangrijke en invloedrijke partij over het hoofd gezien is, moet je nu even de tijd nemen om stil te staan bij alle stakeholders. Zorg dat ook de minder bekende en minder voor de hand liggende stakeholders betrokken worden. Eventueel betrek je daarvoor collega's van verschillende domeinen.

De werkvorm en het proces zijn aan de projectleider om te bepalen. Zorg dat je aan het eind een duidelijke vastlegging hebt (figuur rechts is een voorbeeld).

Ga na het in kaart brengen door naar stap 3.

1. Welke (bekende) spelers zijn actief binnen [naam wijk]?

.....

.....

2. Hoe kunnen we deze groeperen in stakeholdergroepen? En welke verschillende groepen van bewoners kunnen we onderscheiden?

.....

.....

3. Wat zijn hun drijfveren?

.....

.....

4. Welke bewonersinitiatieven lopen in [naam wijk]?

.....

.....

5. Hoe lopen de sociale structuren?

.....

.....

6. Hoe kunnen we aansluiten bij die slagkracht en netwerk?

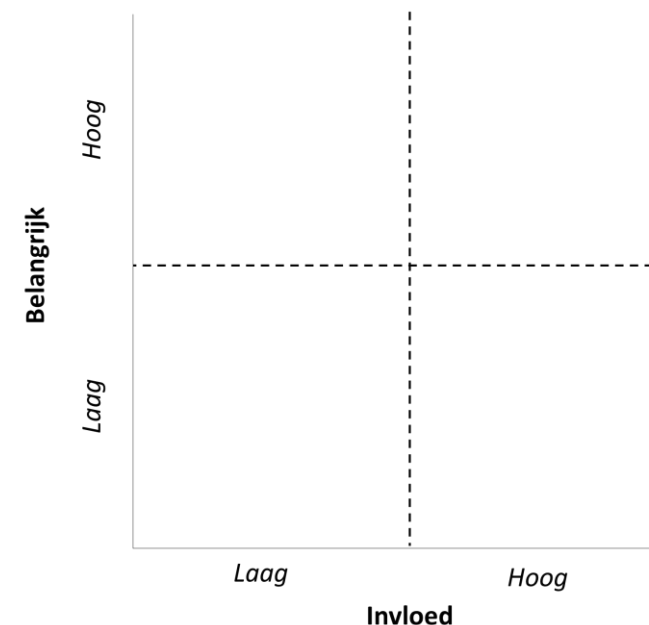
.....

.....

TIP: Plot deze stakeholders/groepen in matrix en maak daarbij onderscheid in de mate van invloed op de situatie, en de mate van belang voor de betreffende partij. Dit geeft namelijk meteen inzicht in hoe je om moet gaan met de verschillende partijen!

Stakeholder matrix

(strategie voorbeelden)

*Participatie is naast willen ook een kwestie van kunnen.
Deze exercitie heeft betrekking op de stakeholders met hoge
invloed en/of hoog belang.*

Wie: projectteam, indien mogelijk met de betreffende partijen zelf er bij.

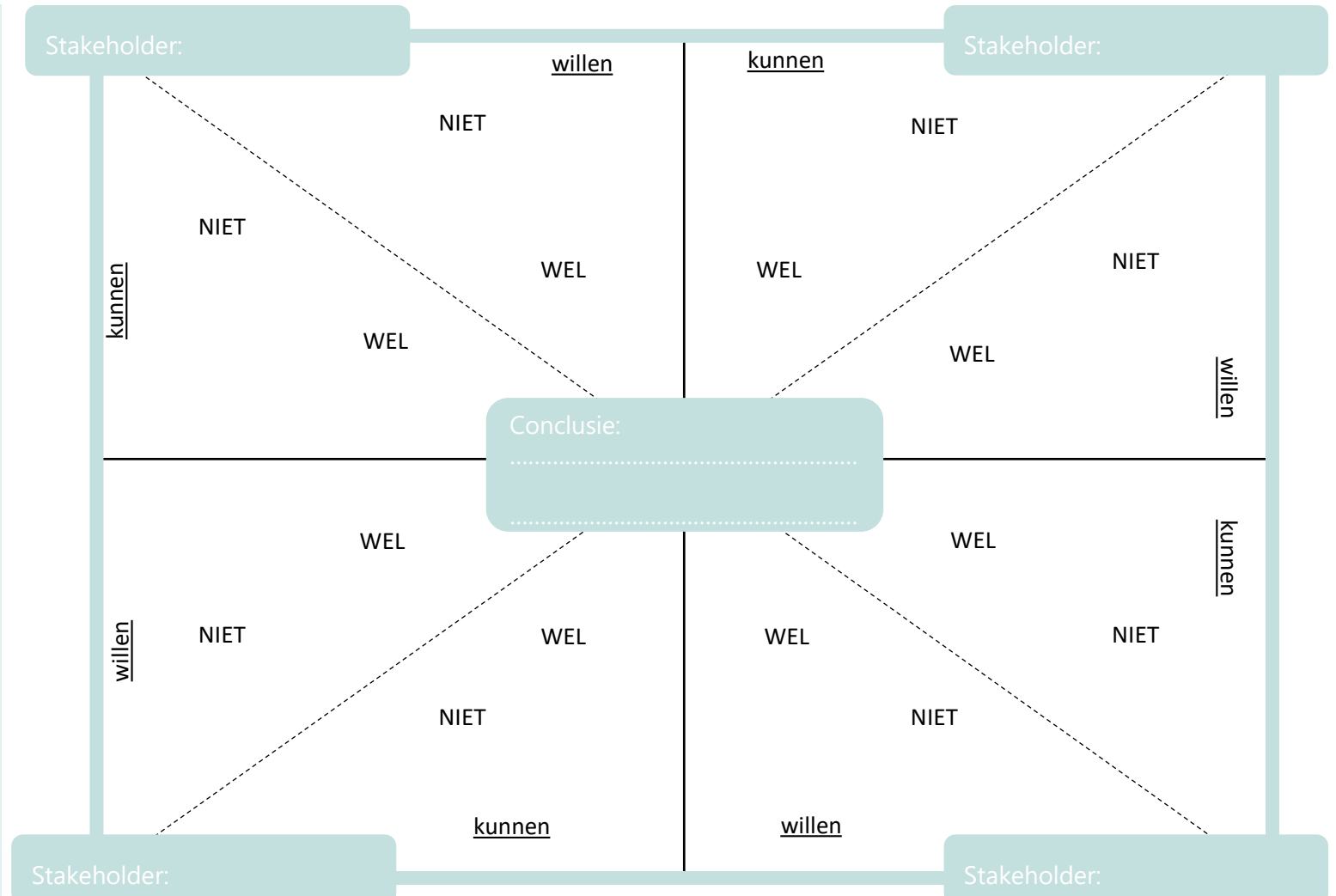
Wanneer: na stap 2

Tijd: 4 uur

Instructies: Doe deze exercitie in ieder geval twee keer: met professionele stakeholders en met bewoners. Voor compleetheid doe je deze exercitie in samenwerking met de betreffende partijen:

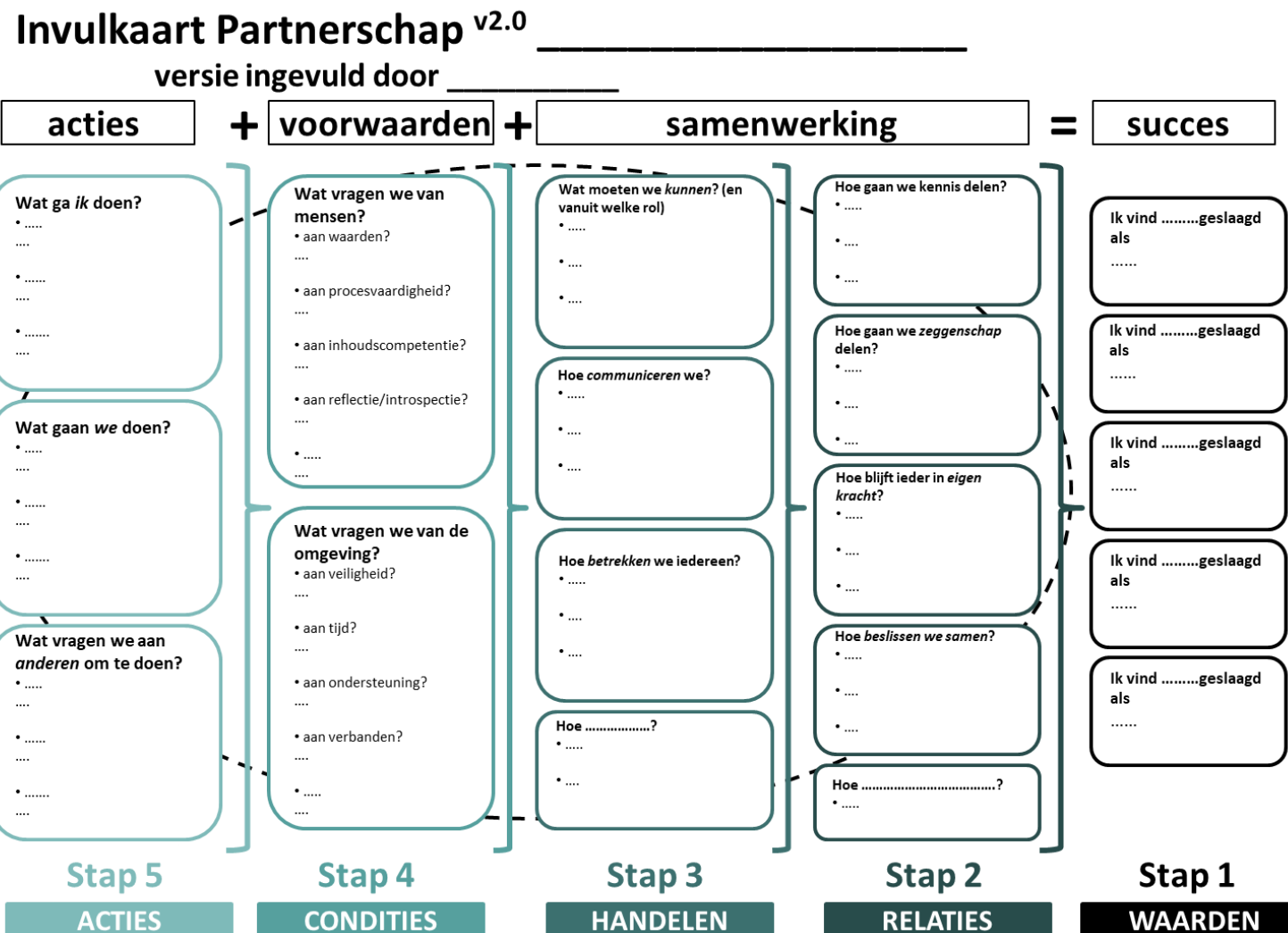
1. Vul de naam in van de verschillende partijen.
2. Ga vervolgens na wat de betreffende partij wil en kan. Dit zijn de mogelijkheden voor participatie.
3. Ga daarnaast ook na wat de betreffende partij niet kan en niet wil. Gebruik daarbij de verschillende participatiemogelijkheden (zoals in de participatie nieuwe stijl) als referentie.
4. Wanneer dit voor de (in dit template) vier partijen is benoemd, kijk je overkoepelend naar de mogelijkheden en aandachtspunten voor participatie. Leg dit vast in de conclusie: welke partijen kunnen hoe participeren in de wijkaanpak?

Kijk voordat je doorgaat naar stap 4 nogmaals naar de voorgaande stappen en vul indien nodig aan. Ga daarna door naar stap 4.

Stap 4 - Commitment uiten: wat spreken we af voor de samenwerking?

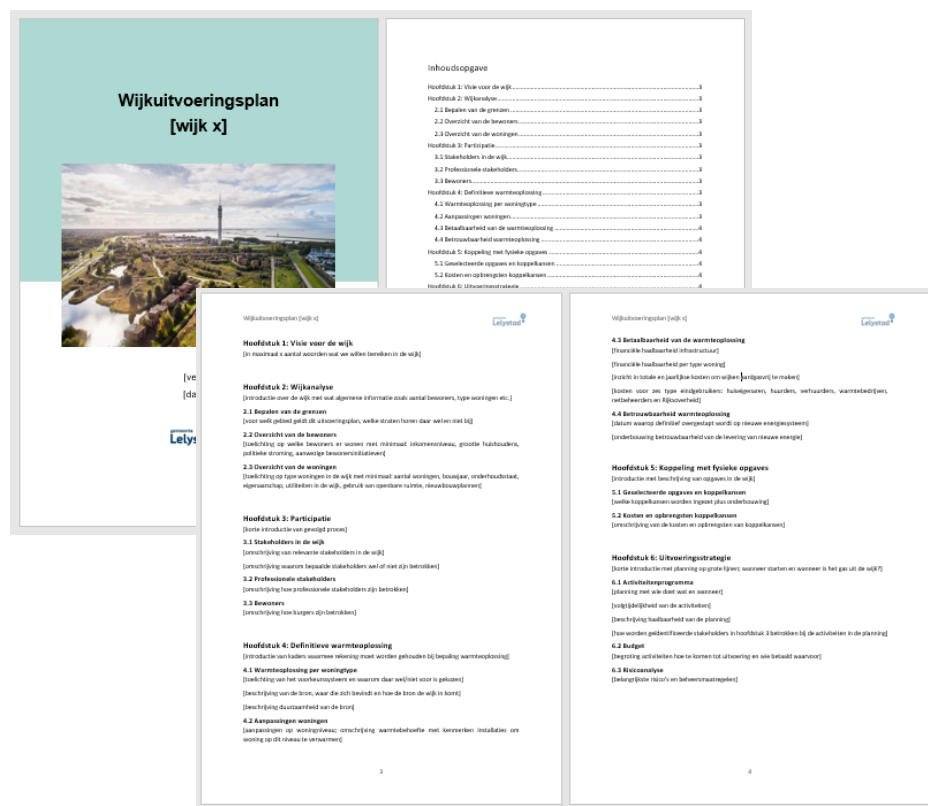
Deze Involukaart Partnerschap met bijbehorend proces is vergelijkbaar met het gedeelde verhaal 'Koppelkansen Kiezen'. Verschil zit in het feit dat bij deze invulkaart een consortium gevormd wordt, terwijl de koppelkansen met name betrekking hebben op samenwerking binnen de gemeente.

Conclusies basiselementen in de WUP

Alle basiselementen onderdeel van de WUP?

De tabel hiernaast is een checklist of de nodige basiselementen onderdeel zijn van de WUP. Als basis van dit plan is ook een template gemaakt met de inhoudsopgave en basisonderdelen. Zie bijlage 1 'Template Wijkuitvoeringsplan'

Basiselementen WUP	To do	Bezig	Klaar
Wijkanalyse			
Grenzen van de wijk			
Profielchets bewoners			
Profielchets gebouwen, incl. eigenaar			
Definitieve duurzame energievoorziening			
Definitieve duurzame energievoorziening			
Datum overstap laatste woning in de wijk			
Aanpassingen wijk			
Aanpassingen woningen			
Duurzaamheid van de definitieve energievoorziening			
Betaalbaarheid & kosten eindgebruiker en nationale kosten			
Betrouwbaarheid			
Uitvoeringsstrategie			
Planning			
Afhankelijkheden en risico's			
Begroting			
Participatie			
Volgens omgevingswet uitgevoerd			
Doorgelopen werkbladen			

Hoofdstuk 3 Koppelkansen

In de geschiedenis van de wijkaanpakken, ook ver voor deze gingen over aardgasvrij, is ervaren en onderzocht dat verbinden van opgaven tot meer draagvlak leidt. Door in een wijk bezig te zijn met meerdere thema's, opgaven en projecten onder één paraplu, kan je verbinding leggen aan de diversiteit van behoeften en vragen die spelen in de wijk. Waar de één zeer graag meer groen op een parkeerplaats ziet, wil de ander graag rechte tegels op de stoep voor een rollator. Door opgaven te verbinden bereik je meer én het gebeurt op een manier die hen raakt. Daarnaast is de overtuiging dat het verbinden van opgaven effectiever is dan elke keer een nieuw project starten.

In dit hoofdstuk wordt een werkwijze voorgesteld door middel van werkbladen om meer dan een duurzame energievoorziening in een wijk te realiseren. Het verbinden van andere opgaven en het benutten van het momentum van de wijkaanpak als kans om meerdere opgaven aan te pakken staat centraal. De verkenning start vanuit de hoofdopgave voor 'Energie': de verduurzaming van de energievoorziening – vanuit die opgave wordt de verbinding gezocht. We willen benadrukken dat dit niet hetzelfde is als een totale integrale aanpak vormgegeven voor alle opgaven. Voor andere domeinen, met een andere scope, kunnen wat koppelkansen voor het energieteam, basiselementen voor bijvoorbeeld 'Hoofdstad Nieuwe natuur' zijn. Het leggen van de verbinding tussen die twee opgaven creëert een kans.

Net als met de opgave rond participatie nemen we de lezer mee in hoe de koppelkansen een plek kunnen krijgen in de wijkaanpak. Daarom vindt je ook hier werkbladen om keuzes te kunnen maken in welke kansen wel, en welke niet meegenomen worden – en waarom.

Een breder perspectief dan duurzame energie

Definitie

De definitie van wat een koppelkans is verschilt per persoon. In dit Spoorboekje werken we met de definitie dat koppelkansen **dié mogelijkheden zijn die zich voordoen náást de basiselementen van de WUP**. Het momentum van de WUP biedt een kans om andere belangrijke aandachtspunten ook aan te pakken. Ze vervangen de focus op duurzame energievoorziening niet, maar vormen een aanvulling op de basiselementen. Het betekent ook dat participatie geen koppelkans is: dit is immers een basisvoorwaarde voor een Wijkuitvoeringsplan. Participatie is wel een manier om koppelkansen inzichtelijk te maken, met name de kansen die bewoners en professionele stakeholders zien.

Hieronder zie je een weergave van de diverse interpretaties van koppelkansen door de ambtenaren van de gemeente Lelystad. Deze zijn naar boven gekomen in de interviews voor het afstudeeronderzoek.

Aandachtspunten

De positieve effecten van het verbinden van opgaven wordt ruim onderschreven. Dat betekent echter niet dat álles meenemen in je opgaven altijd de beste aanpak is. Het verrijken van Wijkuitvoeringsplannen met koppelkansen vraagt om bewuste keuzes maken in wat er wel, en wat er niet meegenomen wordt. Meer is niet altijd beter, minder is niet altijd beter, maar beter is altijd beter. Hieronder staan een aantal belangrijke redenen om een koppelkans niet klakkeloos mee te nemen:

- **Vertraging** van het proces kan een risico zijn. De urgentie van de opgave is groot, een bewuste afweging moet gemaakt worden om te bepalen in hoeverre een bepaalde koppelkans, als dat het geval is, de doelstelling 2030 (of later) in gevaar mag brengen. Dit geldt niet alleen voor de doelstelling van de gemeente, maar ook voor de stakeholders met wie zij samenwerkt. Denk aan ondergrondse werkzaamheden, sloop-nieuwbouwplannen of de vervangingsopgave van utiliteiten.
- **Kosten** die in de toekomst gemaakt worden naar voren trekken kán lijken op een grotere investering in totaliteit. Een euro morgen lijkt vaak duurder dan een euro over een jaar, maar de budgetten van de toekomst zijn (meestal) nu nog niet beschikbaar. Een Total Cost of Ownership (TCO) benadering kan helpen hier helderheid in te scheppen.
- Hoe groter de opgave, hoe meer mensen er iets van moeten en willen vinden. De **besluitvorming** één onderdeel, om daarmee het hele project op losse schroeven te zetten. Maak het succes van de WUP niet afhankelijk van elke betrokken koppelkans, maar houd daarom de besluitvorming over de koppelkansen bij die koppelkansen.
- Soms zijn er stakeholders die meer belang hebben bij niet-kiezen en de status quo willen behouden. Erken daarom elkaars **belang** en maak deze expliciet.
- De **beeldvorming** van aardgasvrije wijken is soms ronduit negatief. In hoeverre breng je aanpalende opgaven in 'gevaar' als je die combineert met deze opgave?

Een breder perspectief dan duurzame energie

Een beeld krijgen van de keuzes

Een basiselement van de WUP is een schets van de wijk, om de aanpak te verbreden is een verbreding van dat wijkprofiel van belang. Wat doen de bewoners in de wijk graag, waar lopen zij tegen aan? Welke activiteiten voert de gemeente hier al uit, en waarom? Waar is behoefte aan en wat wordt gewaardeerd? Met het team van de WUP is een gedeeld verhaal nodig op hoe de wijk nu in elkaar zit, welke opgaven er spelen én hoe de wijk er in 2050 (of eerder) uit zou moeten of kunnen zien. Dit verhaal wordt gemaakt door het bevragen van een breed palet aan betrokkenen. We onderscheiden drie verschillende clusters waarmee dat verhaal opgebouwd kan worden: de interne organisatie van gemeente Lelystad met een zo breed mogelijke betrokkenheid van de domeinen, de professionele stakeholders die betrokken zijn in de wijk, en de bewoners en mogelijk ondernemers in de wijk. Voor deze laatste twee clusters zijn de werkbladen participatie er om te bepalen wie dat kunnen zijn. Onderstaand proces is gemaakt voor de interne gemeentelijke organisatie.

Ook hier gaan we aan de slag met werkbladen, we willen immers verder dan weten, en bewegen naar doen. Dit wordt ook weer begeleid door werkbladen. Na het gedeelde verhaal gaan we bepalen welke opgaven we zien in de wijk, welke factoren belangrijk zijn voor het slagen van een Wijkuitvoeringsplannen, en verfijnen we de opgaven naar concrete koppelkansen. Dit overzicht van koppelkansen beoordeel je vervolgens in team verband op de slagingskansen. Daaruit ontstaat een overzicht wat écht van grote meerwaarde is, en wat leuk is, maar minder zwaar weegt.

Deze werkwijze kan je ook gebruiken als extra input voor het kiezen van de 'Volgorde der Wijken'.

In de actiestand – aan het werk

Durf te kiezen, daarmee kom je een stap verder; niet kiezen is namelijk ook kiezen. Voor het maken van die keuzes gebruik je onderstaande sheets met toelichting, het werkblad 'Koppelkansen Kiezen' in Excel (bijlage 2) en de longlist koppelkansen (bijlage 3). Dit proces is voorgekomen uit de werksessies, de resultaten daarvan zijn in het reisverslag bijlage 4 te vinden. Besef tijdens het proces dat het gesprek dat gevoerd wordt en de keuze die gezamenlijk gemaakt wordt in het werkblad net zo, zo niet belangrijker is, dan het resultaat. Daarom is een goede notulist essentieel. Deze zorgt ervoor dat de discussie, de redenering en de conclusie die volgt vastgelegd wordt, evenals de gemaakte afspraken en bepaalde verantwoordelijkheden. Op elke sheet wordt ook kort gevraagd een samenvatting van de conclusies te geven.

Online werken aan de werkbladen

De gehele reis met het team hebben we online met elkaar doorgemaakt. Tijdens de werksessies hebben we elkaar via het scherm gezien en gesproken. Voor het vormgeven van de werkbladen en het aanscherpen van de reis hebben we gebruik gemaakt van de online brainstormtool Mural. De tool 'Miro' is vergelijkbaar.

Deze online tool stelde het team in staat om samen te werken aan één werkblad. We durven zelfs te beweren dat het met deze online tool efficiënter werkten dan de ouderwetse 'geeltjes plakken' methode. Daarom is onze aanbeveling om deze tool ook te gebruiken voor het invullen van de werkbladen. Ook als fysiek vergaderen weer mogelijk is, kunnen online tool worden gebruikt.

De indeling en vormgeving van de werksessies zijn opgenomen in het reisverslag (Bijlage 4), dit kan inspiratie bieden voor het organiseren van een online sessie waar jullie de werkbladen gaan invullen. Hiervoor is een betaald account nodig (je kunt het een maand proberen).

Stap 1 - Een gedeeld verhaal van de wijk

Doel van deze activiteit is een gedeeld eindbeeld van de wijk maken, met input vanuit diverse domeinen in de gemeente. Dit vormt de basis voor de rest van de gesprekken. De eerste stap is dromen over wat voor mooie dingen we in de wijk zouden willen zien, om daarna de drempels die daar voor gelden te benoemen.

Wie: initiator in samenwerking met collega's en stakeholders

Wanneer: bij start van het project

Tijd: plan in ieder geval 2 uur om de dromen en beren te bespreken, herhaal dit proces zo mogelijk met verschillende betrokkenen.

Instructies

Om zowel individuele en persoonlijke antwoorden als een gedeeld beeld te krijgen is het belangrijk dat je afwisselt in werkvormen (tabel rechts bevat suggesties).

Werk van boven naar beneden.

Werk met (eventueel extern ingevulde) rollen voor het faciliteren: gespreksbegeleider, tijdsbewaker, notulist.

DROMEN	Wat gebeurt er om ons heen waardoor we op een vernieuwde wijze iets met [naam wijk] willen? (individuele brainstorm + clustering)			Waarom vind ik het (persoonlijk) belangrijk dat [naam wijk] een integraal toekomstbestendige invulling krijgt? (individueel antwoord)		
	In een wereld waarin alles kan, hoe ziet [naam wijk] er in de toekomst uit? (individuele brainstorm + clustering)					
	Wie wonen er en hoe voelt het hier te wonen?	Hoe zijn we voorbereid op een veranderend klimaat, zowel in de gebouwen als in de openbare ruimte?	Wat is nieuw (gebouwd)? En wie is daarbij betrokken?	Hoe dicht bij de duurzame ambities zijn we? Zijn we al in de donuteconomie?	[invullen eigen vraag vanuit relevante invalshoek]	[invullen eigen vraag vanuit relevante invalshoek]
	Welk gedeeld toekomstbeeld ontstaat? (gesprek over rode draad, n.a.v. bovenstaande vragen) Wat vraagt dit toekomstbeeld van ons om anders te doen dan normaal? Waar kunnen we nu al mee beginnen? (groepsgesprek)			Waarin zitten de grootste verschillen? Met welk van deze verschillen moeten we rekening mee houden?		
DREMPELS	Wat zit dit toekomstbeeld in de weg? En op welke termijn doet dit zich voor? (individuele brainstorm, gevolgd door groepsgesprek en invullen tijdslijn) Wat daarvan is binnen onze invloedssfeer?			Welke korte termijn beperkingen zijn er? (groepsgesprek, mogelijk invullen in “berenmatrix”)		

Leg conclusie vast → Wat is het gedeelde verhaal van deze wijk?

.....

.....

Stap 2 - Breng opgaven, koppelkansen en succesfactoren in kaart

Doel van deze activiteit is overzicht krijgen op de belangrijkste opgaven, deze te concretiseren naar koppelkansen en inzicht te krijgen in de factoren die voor succes zorgen.

Wie: projectleider en/of initiator en collega's diverse domeinen

Wanneer: bij start van het project

Nodig: bijlage 2 – Werkblad Koppelkansen Kiezen (in Excel).

Tijd: 1,5 uur

Thema	Koppelkans	Succesfactor
Opgaven in de wijk	Vertaling opgave naar uitvoerbare koppelkans (Zie ook longlist koppelkansen voor inspiratie)	
Gezondheid - binnenshuis	Schimmelvrije woningen en vochtproblematiek aanpakken	
Sociale cohesie	Burgerberaad inzetten	
Gezondheid - buitenshuis	Luchtkwaliteit verbeteren	
Gezondheid - buitenshuis	Gedeelde wijk-moestuin met biodiversiteit en educatie	

Instructies voor tabblad 'werkblad Koppelkansen Kiezen'

- Zorg dat een notulist het gesprek en de conclusies vastlegt.
- Selecteer in tabel B alle opgaven die een rol spelen in het gezamenlijk verhaal van de wijk. Niet opgenomen opgaven in het dropdown menu kunnen zelf toegevoegd worden bij het overzicht van opgaven en koppelkansen. Maak niet een overzicht van alle opgenoemde opgaven door iedereen, maar selecteer die opgaven die naar voren komen als gezamenlijk gedragen en die jullie verder willen verkennen om de WUP te verrijken.
- Voorbeelden zijn: Onderwijs, Circulariteit en Afval, Klimaatadaptatie of Gezondheid
- Bepaal in rij 3 welke factoren van invloed zijn op een succesvolle uitvoering van de wijktransitie naar het gedeelde eindbeeld. In de werksessies zijn we tot een aantal succesfactoren gekomen. Als deze voor deze situatie niet gelden verwijder je ze, of als andere succesfactoren een rol spelen voeg je die toe.
 - Voorbeelden zijn: Verhogen van draagvlak, politiek scoren of doorbraak complex dossier.
- Kies per thema bijbehorende en passende koppelkansen door deze te selecteren in het dropdown menu van tabel C. Deze komen van de longlist koppelkansen (bijlage X). Aanvullende koppelkansen kunnen worden toegevoegd bij 'Overzicht opgaven en koppelkansen' en vervolgens geselecteerd worden.
 - Voorbeelden zijn: stageplekken voor wijkbewoners bij gemeente of uitvoering, transformatorhuisjes met groene daken of CO₂-gestuurde ventilatie voor betere luchtkwaliteit in de woning.
- Als een thema zich niet direct laat vertalen naar de concrete uitvoering van een koppelkans (zoals 'asbest verwijderen'), maar wél belangrijk is om mee te nemen, neem je hem op als minder concrete koppelkans – dus als 'Asbest verwijderen'. In deze verkennende fase weet je nog niet altijd hoe een oplossing eruit ziet. Dit betekent dat je in het begin van het wijkproces ook de tijd moet nemen om de koppelkans concreet te maken, daarvoor expertise moet inwinnen en lessen van anderen gemeenten kan gebruiken. Maak iemand verantwoordelijk voor het concretiseren van die koppelkans.

Leg conclusie vast → Over welk overzicht van opgaven, succesfactoren en koppelkansen gaan jullie keuzes maken?

Stap 3 – Scoor de koppelkansen

Doel van deze activiteit is de geselecteerde koppelkansen scoren op de succesfactoren. Daarmee ontstaat een overzicht van belangrijke en minder belangrijke koppelkansen.

Wie: collectief van collega's met zicht op opgaven en kansen in de wijk.

Wanneer: Na stap 2 waarin je de opgaven, succesfactoren en koppelkansen voor de wijk in kaart hebt gebracht.

Nodig: Excelbestand met de opgaven en succesfactoren.

Tijd: 2 uur

Thema	Koppelkans	Succesfactor	Hoe draagt een koppelkans bij aan een succesfactor?
Opgaven in de wijk	Vertaling opgave naar uitvoerbare koppelkans (zie lijst koppelkansen voor inspiratie)	In hoeverre draagt de koppelkans bij aan het vergroten van draagvlak in de wijk?	In hoeverre zal het benutten van deze kans leiden tot politiek scoren?
		In hoeverre zal het benutten van deze koppelkans het tempo richting 2050 vergroten?	Kunnen we met de koppelkans een doordraak realiseren in een complex dossier?
		Past deze koppelkans bij huidige beleid?	Voorkomt het benutten van de koppelkans dat we voor 2050 nog een keer de wijk in moeten?
Veiligheid	b	Weging	1 1 2 4 4 5
Werkgelegenheid	d		10 10 10 10 10 10
Veiligheid	b		10 10 10 10 10 10
Onderwijs	e		0 0 0 10 10 10
Onderwijs	e		10 10 10 10 10 10
Klimaatadaptatie	f		10 10 10 10 10 10
Armoede	c		10 10 10 10 10 10
Gezondheid in de wijk	Luchtkwaliteit verbeteren door minder auto's en meer groen		10 10 10 10 10 10

Instructies voor tabblad 'Werkblad koppelkansen kiezen

- Zorg dat een notulist het gesprek en de conclusies vastlegt. Het gesprek dat jullie samen voeren is net zo belangrijk als de uiteindelijke score die gegeven wordt.
- Bepaal gezamenlijk in hoeverre het toepassen van een koppelkans (uit tabel C) bijdraagt aan de genoemde succesfactor. Met een 10 geef je de meeste waardering, met een -10 de laagste én negatieve waardering.
 - Bijvoorbeeld: Scoor in hoeverre het verbeteren van de luchtkwaliteit door minder auto's en meer groen (=Koppelkans) het draagvlak in de wijk (=succesfactor) voor de WUP vergroot?
 - Als het draagvlak sterk vergroot, scoort deze koppelkans een 10. Als het draagvlak sterk zal verminderen, scoort deze koppelkans een -10.
- De gegeven scores worden automatisch opgeteld. In kolom K 'Totalen' zie je het overzicht van alle koppelkansen.
- In de gesprekken kan het voorkomen dat één of meerdere succesfactoren eruit springen. In rij 4 is het mogelijk de weging van de koppelkans aan te passen.

Leg conclusie vast → Welke algemeen geldende principes worden gehanteerd voor het waarderen van de koppelkansen? (De redenering van alle koppelkansen is vastgelegd door de notulist)

4

Stap 4 - Prioriteer de koppelkansen

Doel van deze activiteit is de automatisch gegenereerde optelling beoordelen en toetsen aan 'gezond verstand'.

Wie: collectief van collega's met zicht op opgaven en kansen in de wijk.

Wanneer: Na stap 3 waarin je de koppelkansen hebt gescoord.

Nodig: Werkblad Koppelkansen Kiezen, tabblad resultaat en prioritering.

Tijd: 2 uur

	Gekozen koppelkansen	Omdat....
1		
2		
3		
4		
Etc.		

Instructies voor tabblad 'Prioritering'

- Zorg dat een notulist het gesprek en de conclusies vastlegt. Het gesprek dat jullie samen voeren is net zo belangrijk als de uiteindelijke score die gegeven wordt.
- Tabblad 'Resultaat' laat de automatische prioritering zien van de koppelkansen. Hier vind je de top 15 koppelkansen. De scores van de 'lagere' kan je vinden op het werkblad.
- Om te voorkomen dat jullie het vertrouwen 'in het systeem' leggen is deze automatische optelling enkel het startpunt van dit gesprek. Gezond verstand, ervaringen in de wijk en urgentie van opgaven kunnen invloed hebben op de uiteindelijke prioritering. Die maken jullie, niet dit Excelbestand.
 - Bijvoorbeeld: Zonder welke koppelkans ga je cruciaal draagvlak verliezen? Wat is je eerste reactie op de prioritering en wat is daar de onderbouwing van? Zal deze koppelkans het hoofdspoor van de WUP afkappen? Zal je je in 2030 voor het hoofd slaan dat je deze kans hebt laten liggen?
- Bespreek of de automatische prioritering overeenkomt met de gesprekken die jullie gevoerd hebben. Hoe verhouden deze koppelkansen zich tot elkaar en is de automatische prioritering ook de juiste? Missen er koppelkansen die er wel tussen moeten staan of ondergewaardeerd zijn? Mogelijk willen jullie nu koppelkansen in het werkblad anders scoren of de weging veranderen.
- Vervolgens voer je, op basis van gezamenlijke gedragenheid, handmatig een prioritering in op het tabblad 'prioritering'. Dit is het uiteindelijke overzicht van koppelkansen waarmee jullie de WUP willen gaan verrijken.
- Bespreek na het gemaakte verzicht bij wie de verantwoordelijkheid ligt voor welke koppelkans en welke teams/werkgroepjes ontstaan.

Leg conclusie vast → Welke koppelkansen willen jullie meenemen in de WUP?

.....

.....

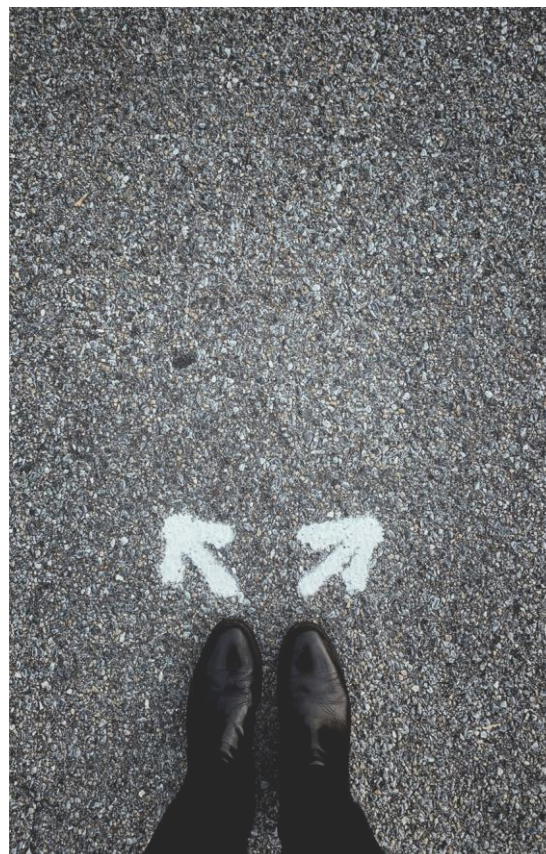
Conclusies koppelkansen kiezen

Na een proces van samen kiezen, waarderen en prioriteren heb je nu een helder lijstje van koppelkansen die meegenomen worden in het opzetten van het Wijkuitvoeringsplan. Goed gedaan!

Nu kan je stappen gaan zetten richting de uitvoering. Je weet:

- wie er in je team zitten en met jou een bijdrage gaan leveren aan de WUP,
- welke koppelkansen je nog moet concretiseren,
- met welke partijen je in gesprek moet en welke politieke keuzes er gemaakt moeten worden.
- Ook belangrijk is dat je weet waar je reeds beschikbare middelen op inzet en waar je nog niet gereserveerde middelen voor nodig hebt.

Gelukkig is dit niet het einde, want ter voorbereiding op de uitvoering én tijdens de uitvoering zal je met de andere 2 clusters, de professionele stakeholders en bewoners, ook in gesprek gaan om koppelkansen van hen in kaart te brengen. Bovenstaande werkwijze kan je daar ook voor gebruiken. En om de samenwerking echt concreet te maken en eigenaarschap voor het project te creëren, kan je teruggrijpen naar de Invulkaart Partnerschap zoals bij stap 4 van participatie. Door commitment naar elkaar uit te spreken en heel duidelijk afspraken voor de samenwerking vast te leggen, is de kans op integrale impact nog groter!

In het kort:

- Kan je de ambtelijke keuze voor de invulling van de WUP onderbouwen. Deze onderbouwing kan je delen met gemeenteraadsleden en vervolgens met stakeholders en mensen in de wijk. Je kunt aantonen welke keuzes de gemeente heeft gemaakt, en waarom.
- Kan je met meer onderbouwing de timing van de start van WUP onderbouwen en mogelijk ook de v der Wijken voor de hele gemeente.
- Weet je voor welke opgaven je aan de slag gaat en welke informatie, ervaring en expertise je aan moet trekken.
- Start je met het opbouwen van teams die gezamenlijk aan de koppelkansen in de WUP werken.
- Kan je vertellen over je leerervaringen tot nu toe en je kennis steeds verder uitbouwen.
- Sneller onderling schakelen op basis van het gedeelde beeld van de wijk en de overeenstemming in mee te nemen koppelkansen.

Hoofdstuk 4

Aan de slag!

In dit hoofdstuk kijken we naar de uitvoeringsstrategie van de WUP. We gebruiken hiervoor het reeds ontwikkelde Wijkkompas. Het Wijkkompas is een instrument specifiek ontwikkeld voor wijkgerichte verduurzaming. Het ondersteunt projectteams bij het navigeren richting een duurzame en aardgasvrije wijk. Dit doet het Wijkkompas door inzicht te geven in het proces; het doorloopt alle fases van een wijkproces, van prille start tot afsluiting van de aardgasaansluiting van de laatste woning. Ook geeft het duidelijk aan welke beslissingen genomen moeten worden, met wie die voorbereid en gemaakt moeten worden en welke stappen je kunt zetten om tot een gedragen wijkuitvoeringsplan te komen.

Het Wijkkompas is ontwikkeld op basis van wijkaanpakken in heel Nederland en vormgegeven door betrokken stakeholders, zoals gemeenten, woningcorporaties, bouwers, netbeheerders en bewoners.

Het Wijkkompas richt zich op een aardgasvrije wijk en overlapt daarmee de basiselementen om tot een WUP te komen. Waar in de WUP echter de basiselementen het minimum vormen, streeft Het Wijkkompas er naar om een wijkaanpak op de best mogelijke manier vorm te geven. Koppelkansen worden genoemd als mogelijke manier om de haalbaarheid van de wijkaanpak te versterken; de focus ligt hier echter niet op.

In het template voor de WUP hebben we de basiselementen, de uitvoeringsstrategie die voortkomt uit het Wijkkompas en de verkenning van de koppelkansen een plek gegeven. Zo ontstaat synergie van al die onderdelen om te komen tot een passende WUP voor Lelystad.

Verskil tussen het Spoorboekje en het Wijkkompas

In dit hoofdstuk lichten we het Wijkkompas verder toe, maken we het concreet voor Lelystad en lichten we toe hoe het Spoorboekje en Wijkkompas elkaar aanvullen en versterken. Het platform van het Wijkkompas biedt nog veel meer aanvullende informatie. Dit is een dynamisch platform waar ervaringen uit de praktijk continue op worden aangevuld. Waar dit Spoorboekje mogelijk ingehaald wordt door nieuwe lessen, zal het online platform steeds bijbenen met die ontwikkelingen. De werkbladen in het Spoorboekje en het Wijkkompas vullen elkaar aan. Onderstaand schema schetst waarvoor je welk instrument kan gebruiken.

	Spoorboekje	Wijkkompas
Voor de gemeente (intern)	✓	
Voor het projectteam in de wijkaanpak (ook met externen)		✓
Geschreven voor de context van Lelystad	✓	
Geeft inzicht in wat moet er minimaal in het wijkuitvoeringsplan moet	✓	
Leren van andere wijken en delen praktijkervaring		✓
Inzicht in de fases en stappen om tot een wijkuitvoeringsplan te komen		✓
Voortgang wijkaanpak bijhouden in online projectomgeving	✓	
Volledige online projectomgeving voor team		✓

Model van het Wijkkompas

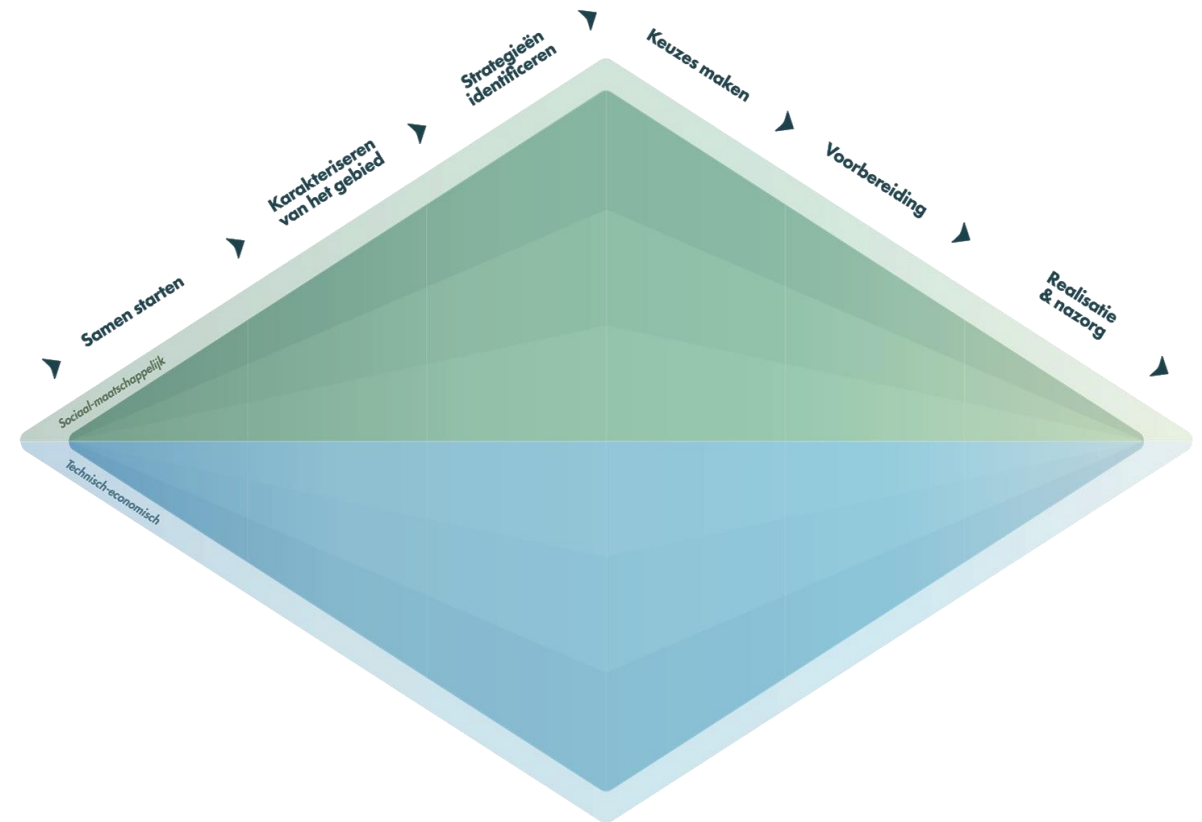
Het Wijkkompas model is ontworpen met als uitgangspunt dat elke wijkaanpak bestaat uit zowel een **sociaal-maatschappelijke (groen)** als **technische-economische opgave (blauw)** .

De wijkaanpak bestaat uit **zes fases** die samen en volgordeijk het hele wijkproces omvatten, te weten:

1. Samen starten
2. Karakteriseren van het gebied
3. Strategieën identificeren
4. Keuzes maken
5. Voorbereiding
6. Realisatie en nazorg

Tijdens het proces passeer je meer dan 90 zogeheten **knooppunten** . Dit zijn stappen in het proces die een beslissende invloed hebben op het vervolg. Dit zijn de stappen waar je als projectteam voor de wijk alert op moet zijn en moet voorbereiden.

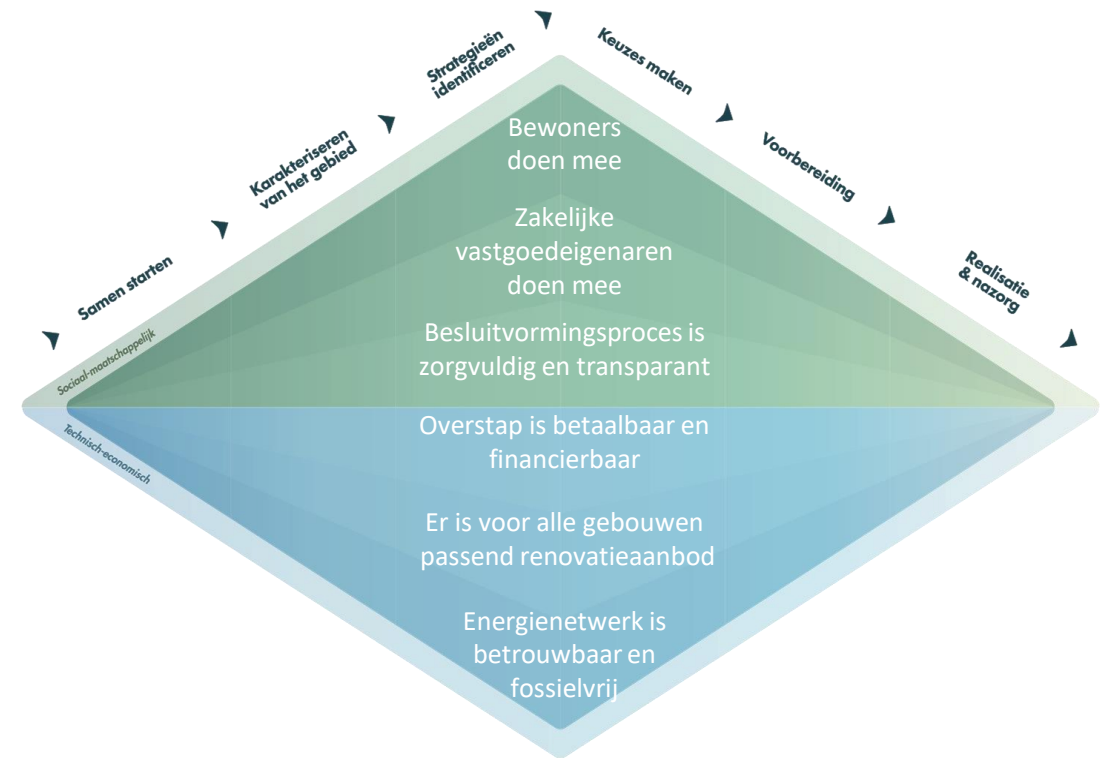
Onderstaande pagina's lichten dit proces verder toe.

Alle perspectieven een plek in de wijkaanpak

De wijkaanpak kan je bekijken vanuit zes verschillende perspectieven of sporen. Alle zes de sporen hebben invloed op het resultaat en al deze perspectieven zullen een plek moeten krijgen en onderdeel zijn in het proces om tot een succesvolle wijkaanpak te komen.

1. Bewoners doen mee: Bewoners in het gebied zullen mee moeten doen, dus het is van groot belang om zowel huurders als particuliere woningeigenaren op passende wijze te betrekken bij de wijkaanpak.
2. Zakelijke vastgoedeigenaren doen mee: Ook alle zakelijk vastgoedeigenaren zullen mee moeten doen, om te zorgen dat aardgas niet meer nodig is. Hieronder vallen onder andere woningcorporaties en kantooreigenaren.
3. Besluitvormingsproces: Het is belangrijk dat het proces zorgvuldig en transparant doorlopen wordt. Dit is voornamelijk de rol van de gemeente die doorgaans de wijkaanpak begeleidt.
4. Overstap is betaalbaar en financieerbaar: De overstap moet voor iedereen betaalbaar en financieerbaar zijn. Vandaar dat financiële instellingen betrokken moeten zijn, onder meer om passende financieringsconstructies aan te bieden.
5. Passend renovatieaanbod: Voor elk gebouw moet er passend renovatieaanbod zijn. Marktpartijen zullen de renovatiemaatregelen uiteindelijk aanbieden aan de gebouweigenaar. Ze moeten tijdig betrokken worden om passende maatregel(pakket)en te kunnen ontwikkelen.
6. Fossielvrij energienetwerk: Tot slot spelen de netbeheerder en eventueel andere energiepartijen een rol om zorg te dragen dat het nieuwe, fossielvrije energiesysteem werkt en betrouwbaar is.

Verkennen in fase 1 tot 3 van het Wijkkompas

Samen Start

In fase 1 onderzoek je bij welke partijen energie zit om gezamenlijk aan de aardgasvrije wijk te werken. Je verkent vragen als: wie zijn de belanghebbenden, wie zijn er al aangehaakt, hoe werk je samen, wat is de planning en wat is het budget? Je brengt de koplopers bij elkaar en komt tot een gezamenlijk doel. Aan het einde van deze fase spreken partijen de intentie uit om samen aan de slag te gaan.

Karakteriseren van het gebied

In fase 2 maak je een 'warme opname' van de wijk. Je geeft inhoud en duiding aan de technische en sociale karakteristieken. Daarnaast breng je de wensen van en voor het gebied in kaart, kijkend naar het vastgoed, de bewoners, de woonwensen, de infrastructuur en de toekomstige plannen voor de wijk.

Strategieën identificeren

In fase 3 formuleer je strategieën die passend zijn voor jouw wijkaanpak. Daarbij kijk je naar alle input die is opgehaald voor de zes sporen uit het Wijkkompas: bewoners, zakelijke vastgoedeigenaren, besluitvorming, betaalbaarheid, renovatieaanbod en energienetwerk. Je stelt een afwegingskader vast om de keuze voor specifieke strategieën te kunnen maken.

Resultaten

- Het project team is opgesteld en heeft een gedeeld beeld van het verhaal en het doel van het project
- De vorm van de samenwerking binnen het projectteam is bepaald.
- De wijk is op criteria uit de zes sporen in kaart gebracht.
- De wensen voor de wijk zijn in samenspraak met de bewoners en andere belanghebbenden in kaart gebracht.
- Uitgewerkte strategieën op alle zes de sporen.
- Criteria en afwegingskader voor het maken van keuzes.
- Vastgelegd wie op welke manier beslissingen neemt in fase 4.

Kiezen en uitvoeren in fase 4 tot 6 van het Wijkkompas

Keuzes maken

In fase 4 maak je als projectteam de keuzes voor elk spoor, op basis van het vastgestelde afwegingskader. Daarmee vergroot je het draagvlak. Alle keuzes gaan vanaf nu richting de uitvoering. De keuzes en strategieën leg je vast in een concept-uitvoeringsplan.

Resultaten

- Inspraakmogelijkheden voor wijkuitvoeringsplan vastgelegd.
- Keuzes zijn gemaakt en vastgelegd in het concept-wijkuitvoeringsplan

Voorbereiden

In fase 5 gaat het Wijkuitvoeringsplan naar de raad waarna de gekozen strategieën verder uitgewerkt worden en getoetst op haalbaarheid. Je stelt een duidelijke rol- en taakverdeling vast. Om de uitvoering soepel te laten verlopen stem je de planningen van de uitvoerende partijen, de bewoners en de gebruikers in de wijk op elkaar af.

- Wijkuitvoeringsplan vastgesteld door de raad
- Aanbieder(s) geselecteerd voor de uitvoering
- Rollen, taken en planning voor de uitvoering duidelijk en afgestemd

Realisatie en uitvoering

In fase 6 zorg je ervoor dat de realisatie volgens uitvoeringsplan verloopt. Zo nodig maak je verschillende deelplannen. Je treft maatregelen om de hinder voor bewoners en gebruikers zo beperkt mogelijk te houden. Je blijft investeren in de goede communicatie met bewoners. Daarnaast monitor je de voortgang, stuur je bij waar nodig en zorg je ervoor dat bewoners de juiste nazorg krijgen.

Deze fase gaat over de daadwerkelijke uitvoering. Het resultaat is een gerenoveerde aardgasvrije wijk en kent vanwege het lange tijdspad verschillende tussenresultaten.

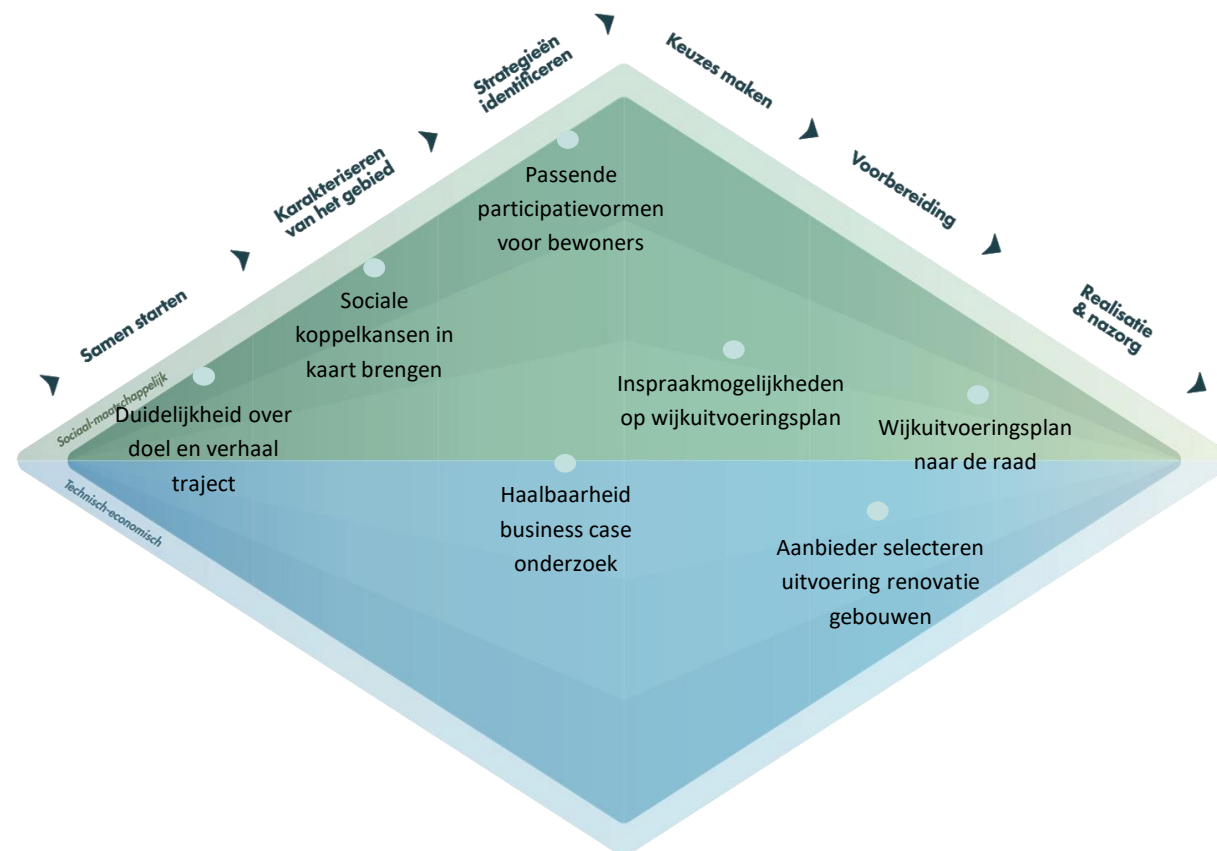
Knooppunten in het Wijkkompas

Er zijn veel stappen die je in praktisch elke wijkaanpak tegenkomt en die een beslissende invloed hebben op het vervolg. Het Wijkkompas noemt dit de knooppunten. Alle knooppunten komen uit ervaringen uit de praktijk. De knooppunten vind je per fase en per spoor in het Wijkkompas.

Per knooppunt staat beschreven wat op dat moment in het proces moet gebeuren. Ook wordt aangegeven welke tools hierbij kunnen helpen. Het Wijkkompas schrijft zo niet voor welke keuze het beste is, maar biedt door tips en ervaringen uit de praktijk ondersteuning zodat wijken keuzes kunnen maken die voor hun context het beste past.

Een aantal voorbeelden van knooppunten in de verschillende fases die ook in onze sessie ter sprake zijn gekomen zijn rechts geplot in het model:

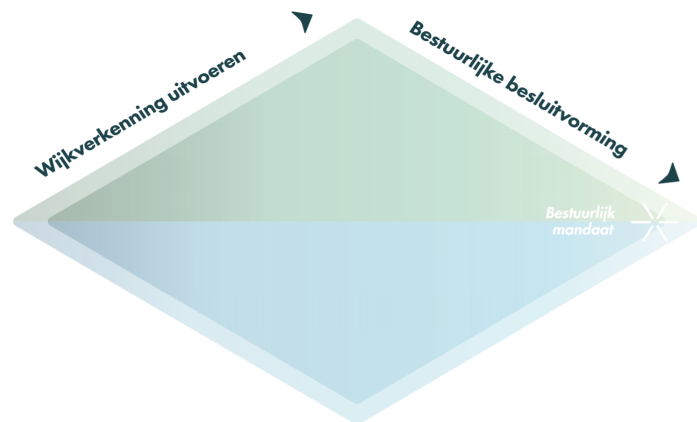
- Duidelijkheid over doel en verhaal
- Sociale koppelkansen in kaart brengen
- Passende participatievormen voor bewoners kiezen
- Haalbaarheid business case onderzoeken
- Inspraakmogelijkheden op WUP
- Aanbieder selecteren uitvoering renovatie gebouwen
- WUP naar de raad

Huidige positie Lelystad in proces Wijkkompas

Momenteel ligt de focus van de gemeente Lelystad op het voorbereiden van de wijkaanpakken. Zo is de kadernota opgesteld en wordt de Transitievisie Warmte en de Volgorde der Wijken nog uitgewerkt. Er worden verschillende verkenningen uitgevoerd voor de keuze voor de Volgorde der Wijken. Zo is dit Spoorboekje een verkenning naar de kansen voor Lelystad Oost. Ook in de werksessies is een beeld gevormd van de bewoners, gebouwen, energiebronnen, andere plannen in de wijk en potentiële koppelkansen.

In het Wijkkompas wordt naar deze fase verwezen als '**de aanloop**'. Als de gemeente besluit om te starten met een wijkaanpak is er ook bestuurlijk mandaat nodig. Dit is een nog te zetten stap voor Lelystad (door vaststellen van Volgorde der Wijken).

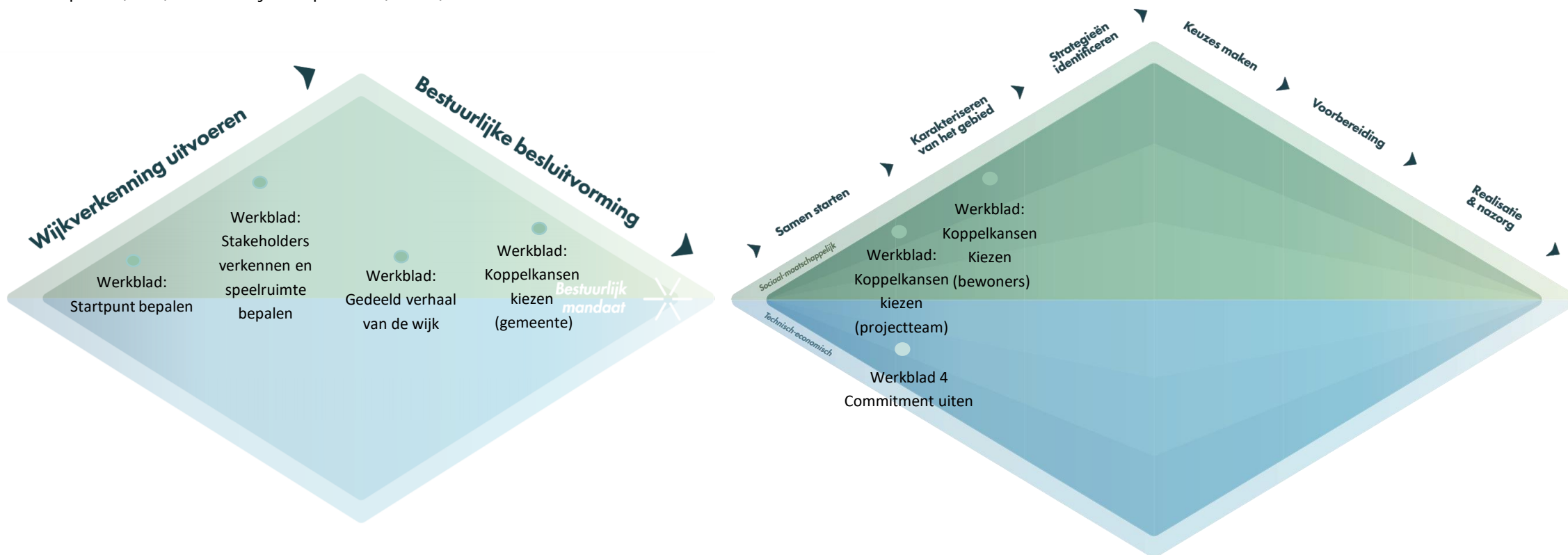

De gemeente begint gelukkig niet bij nul: er is al informatie beschikbaar voor alle sporen in Lelystad Oost:

- **Bewoners doen mee.** Er is informatie over de woonbeleving en leefbaarheid in Lelystad Oost, ook bewonersinitiatieven zijn in kaart gebracht. Zo weten we dat een groot aantal kinderen opgroeit in kwetsbare gezinnen, dit heeft te maken met cumulerende problematiek zoals hoge GGZ-problematiek, schulden, langdurig in de bijstand en gezinnen met alleenstaande ouders.
- **Zakelijke vastgoedeigenaren doen mee.** Er is al contact met woningcorporaties in de wijk, evenals zicht op particuliere verhuurders. En maar beperkt zicht op de andere relevante gebouweigenaren, zoals winkels en andere utiliteitsgebouwen.
- **Besluitvormingsproces is zorgvuldig en transparant.** In de kadernota wordt de regierol die de gemeente wil innemen in de wijkaanpak omschreven. En ook aan de Transitievisie Warmte wordt gewerkt. De vraag is wel hoe de eerste wijken een zorgvuldig proces kunnen doorlopen als deze informatie pas eind 2021 beschikbaar is en de WUP in 2022 vastgesteld moet worden.
- **Overstap is betaalbaar en financieerbaar.** De kadernota omschrijft dat de gemeente Lelystad naar het Rijk kijkt om passende financieringsinstrumenten te ontwikkelen. Aandachtspunt in deze wijk zijn woningeigenaren met een BKR registratie en lage financieringsscore.
- **Er is voor alle gebouwen passend renovatieaanbod.** Dit aanbod valt samen met overkoepelende aanpak van de fysieke staat van de woningen, en mogelijk samenvallen met de nieuwe woningen in de wijk.
- **Energienetwerk is betrouwbaar en fossielvrij.** Een mogelijk alternatief als startpunt van het gesprek volgt uit de Transitievisie Warmte.

Gebruik van de werkbladen in de fases van het Wijkkompas

Onderstaand zijn worden alle werkbladen die in dit Spoorboekje staan geplot in het Wijkkompas. Zo zie je hoe je beide instrumenten samen kan gebruiken, in zowel de aanloophase (links) als het Wijkkompas zelf (rechts). I.

Koppelkansen door het Wijkkompas heen

In de aanloopfase vult de gemeente in het kader van de wijkverkenning het werkblad voor het waarderen en prioriteren van koppelkansen in. Vervolgens zal met het projectteam en andere belanghebbenden in de wijk nogmaals gekeken worden naar de koppelkansen. Ook is het belangrijk dat koppelkansen een plek krijgen in het selecteren van een aanpak en aanbieder. Zo wordt de wens van een koppelkans gekoppeld aan het daadwerkelijk kunnen uitvoeren en realiseren.

In de aanloopfase verkent de gemeente intern welke kansen zij zien voor de wijk en welke prioritering passend is. Daarvoor verkent de gemeente welke koppelkansen interessant zijn voor de wijk en haken intern de juiste mensen aan om deze te kunnen beoordelen. Deze werkwijze staat beschreven in het vorige hoofdstuk.

In fase 1 'Samen Starten' verkent de gemeente samen met het projectteam welke koppelkansen relevant zijn en hoe de prioritering eruit ziet. Dat wat het projectteam als belangrijk ziet (omtrekt koppelkansen) moet vervolgens een plek vinden in het doel en verhaal. Gerelateerde knooppunten:

- Duidelijkheid over het doel en verhaal van het traject.
- Helderheid over ambities, belangen en prioritering.

In fase 2 'Karakteriseren van het gebied' stelt het projectteam zich open voor nieuwe koppelkansen die aan de hand van woon- en wijkwensen van bewoners aan het licht komen. Gerelateerde knooppunten:

- Sociale koppelkansen en gemeentelijke domeinen in kaart brengen.
- Fysieke koppelkansen & bestaande planningen in kaart brengen.
- Woon- en wijkwensen verkennen.

In fase 3 'Strategieën identificeren' wordt inzicht in kosten en opbrengsten van koppelkansen verkregen door het opstellen van strategieën. Dit kostenplaatje is de definitieve doorslag voor het wel of niet verder verzilveren van de koppelkansen. Hiervoor kan het prioriteringsoverzicht gebruikt worden, ditmaal met alle nieuwe opgehaalde informatie.

Vervolgens moeten deze koppelkansen meegenomen worden in de criteria die opgesteld wordt voor de selectie van een aanbieder (marktpartij). Op deze manier wordt geborgd dat een marktpartij ook de gevraagde koppelkansen in de uitvoering kan waarmaken. Gerelateerde knooppunten:

- Inzicht in kosten en baten koppelkansen
- Strategieën koppelkansen
- Heldere voorwaarden voor marktpartijen
- Ambitieniveau voor gebouwen en woningen formuleren

In fase 4 'Keuzes maken' moeten alle gekozen koppelkansen een plek krijgen in de marktvraag. Hier is in fase 3 input voor opgehaald en dat wordt hier verder uitgewerkt. Hoe worden koppelkansen bijvoorbeeld gescoord in de uitvraag en welke prioritering krijgt ten opzichte van de andere selectiecriteria?

In fase 5 'voorbereiding' wordt de marktvraag gepubliceerd en wordt een aanbieder geselecteerd zodat **in fase 6 'realisatie en nazorg'** de gekozen koppelkansen gerealiseerd kunnen worden.

Globaal overzicht stappen 2021

Q1 2021

- Volgorde der Wijken bepalen
- Selectie eerste startwijken

Q2 2021

- Voortraject / aanloopfase
- Wijkverkenning
- Koppelkansen kiezen, waarderen en prioriteren

Q3 2021

- Bestuurlijke besluitvorming voor het kunnen starten van het wijkproces
- Beschikbare middelen gereserveerd voor opstellen WUP
- Kick-off participatieproces

Q4 2021

- Start fase 1 van het wijkproces
- Verbinding leggen met professionele stakeholders en bewoners.
- Vorming van een projectteam voor de wijk

Squarewise checkt in voor de ervaringen werkwijze

Feestje vieren met team 'Energie' en collega's

Start gebruik Wijkkompas

Spoorboekje door:

Jeske Zonneveld - zonneveld@squarewise.com

Lisa van Welie - vanwelie@squarewise.com

Nadine Troost - troost@squarewise.com

Afstudeeronderzoek door:

Fenna Westveer - fennawestveer@hotmail.nl

**square
wise.**